

Excelenta Voastră Domnule Președinte al Academiei de Științe a Republicii Moldova, Academician Gheorghe Duca, membru de onoare al Academiei Române,

Excelența voastră Domnule Ambasador Daniel Ioniță,

Distinși Colegi din Academia de Științe din Republica Moldova și din Academia Română,

Onorată Asistență,

Permiteți-mi, pentru început, să adresez conducerii Academiei de Științe a Republicii Moldova, alese și respectuoase mulțumiri din partea Academiei Române și al meu personal, pentru organizarea acestei emoționante sesiuni comune, consacrată împlinirii unui veac de la actul Unirii Basarabiei cu România.

Emoția noastră este cu atât mai mare, cu cât ne găsim împreună la Chișinău, oraș în care, cu 100 de ani în urmă, la data de 27 martie 1918, într-o ședință solemnă, Sfatul Țării avea să proclame „în puterea dreptului istoric a dreptului de neam”, revenirea la patria-mamă.

Este un prilej de rememorare a lungilor suferințe prin care a trecut Basarabia și basarabeni de-a lungul celor peste 100 de ani de stăpânire țaristă, a luptelor purtate pentru libertate, pentru independență și unitate, de cărturarii și patrioții români din aceste ținuturi, lupte încununată cu actul împlinit acum 100 de ani.

Nume precum cele ale preotului poet Alexei Mateevici, care a închinat poate cel mai frumos imn limbii române, ale lui Ion Inuleț, Pantelimon Halippa, Ion Buzdugan, Ion Pelivan, Constantin Stere, Daniel Ciugureanu, Ștefan Ciobanu — pentru a nu cita decât câteva — rămân înscrise cu litere de aur în cartea mare a istoriei, dar și în sufletele tuturor românilor.

Actul împlinit acum o sută de ani aici, la Chișinău, unde astăzi cele două Academii de limbă română, se unesc în spirit și simțire în organizarea unei sesiuni festive comune, avea să se deschidă seria momentelor de glorie pentru țara și neamul nostru, de revenire a provinciilor Bucovina, Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat, la Patria-Mamă.

Se realiza astfel, în anul ASTRAL 1918, România Mare, România mult visată de înaintași: de la Ștefan cel Mare la Mihai Viteazul, de la corifeii

Școlii Ardelene la Nicolae Bălcescu și Alexandru Ioan Cuza, precum și de toți ostașii români care, între anii 1916 și 1918, și-au vărsat sângele pe câmpurile de luptă pentru împlinirea UNIRII.

Marile bătălii din vara anului 1917 de la Mărăști, Mărășești și Oituz, unde vitejia ostașilor români a uimit deopotrivă pe prieteni și pe dușmani, au deschis calea nu

numai a eliberării teritoriului românesc, dar și a continuării luptei spre înfăptuirea unității depline a țării.

Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia, martie, noiembrie, decembrie 1918, au reprezentat locuri și date menite să schimbe destinul unui întreg popor, al românilor, frați întru credință, limbă, tradiții și aspirații — regăsindu-se între granițele lor firești.

Iată de ce, acum, la ceas aniversar, aici la Chișinău și mâine 28 martie la Iași, se cuvine să aducem un pios omagiu tuturor înaintașilor care, printr-o credință nestrămutată, au reușit să învingă suferințe și umilințe îndurate cu mucenicie, reușind să realizeze marele ideal al unității naționale.

Academia Română, cea mai înaltă instituție de cultură și de știință a României, a salutat în termeni emoționanți marele act înfăptuit la Chișinău acum o sută de ani. La 12 aprilie 1918, într-o atmosferă de profund entuziasm, înaltul for de știință și de cultură de la București lua act de hotărârea Sfatului Țării de la Chișinău, care, după cum afirma Ioan Bogdan, vicepreședintele de atunci al Academiei Române, „dovedește că, cu toată stăpânirea rusească de un secol, stăpânire care a devenit din zi în zi mai apăsătoare, basarabeni au rămas români și vor să rămână români de aci înainte”.

Îngăduiți-mi să spun aici, cu toată tăria, fără rezerva, ca actul de la 27 martie 1918 poate fi considerat drept „semnul reînvierii la viața națională românească”.

Acad. Ioan Bogdan afirma: „nădejdea de mai bine ce se revarsă în inimile celorlalți români”, „glasul care ne spune că oricât de mari ar fi dezamăgirile prezentului, încrederea în viața poporului nostru nu trebuie să ne părăsească niciun moment”. Ca un semn al prețuirii marilor făuritori ai Unirii Basarabiei cu România, în Academia Română au fost aleși, chiar în 1918, Ion Inculeț, Pantelimon Halippa, Ștefan Ciobanu, iar mai târziu Nicolae Donici, Paul Gore, Iustin Frățiman. Ei veneau să se alăture cărturarilor basarabeni aleși în supremul for de cultură și de știință de la București, încă din 1866, de la înființare: scriitorul Alexandru Hajdeu și fiul său marele filolog și istoric Bogdan Petriceicu Hașdeu, viitorul mitropolit Iosif Naniescu și atât de generosul filantrop Vasile Stroescu.

Actul memorabil de acum 100 de ani a deschis noi perspective relațiilor de colaborare dintre specialiștii de pe ambele maluri ale Prutului.

Fidelă programului inițial, de a fi un adevărat „institut național” în sensul cel mai larg al cuvântului, supremul for de știință și de cultură al României, renăscut și reorganizat după 1989, a căutat să strângă și mai mult legăturile cu instituția similară de la Chișinău. Astfel, la 31 octombrie 1990, între cele două instituții academice s-a încheiat o convenție de colaborare, reînnoită la 29 mai 1996.

La 10 septembrie 1991, Adunarea Generală a Academiei Române a adoptat Declarația cu privire la proclamarea independenței Republicii Moldova, moment

considerat drept „o etapă necesară pe drumul reîntregirii statale a poporului român”, menționându-se, încă o dată, „curajul tenacitatea cu care românii din Basarabia au știut să-și apere identitatea etnică și istorică, împotrivindu-se falsificărilor istoriei”, curaj și tenacitate care „le-a conferit dreptul de a-și spune cu vigoare și demnitate cuvântul în concertul popoarelor libere”.

O noua serie de personalități marcante ale științei și culturii din Basarabia au fost alese ca membri de onoare ai Academiei Române, după cum reprezentanți ai acesteia au fost alese membri ai Academiei de științe de la Chișinău.

La rândul lor, institutele de cercetare ale celor 2 Academii au avut proiecte comune, în cele mai diferite specialități: de la arheologie, filologie și istorie până la științe agricole, fizice și chimice.

De altfel, în mesajul adresat în 1991 de președintele Republicii Moldova, se sublinia: „Academia Română constituie izvorul necesar al valorilor spirituale pentru întreg neamul românesc, ea întrunește personalitățile de talie universală care ne-au deschis și nouă, celor din Republica Moldova Independentă, calea spre culmile progresului mondiale”.

Aceste idei au fost reluate și în mesajul trimis, în numele tuturor membrilor Academiei Române, de președintele acestui înalt for științific și cultural cu prilejul împlinirii, de către Academia de Științe de la Chișinău, a unei jumătăți de veac de existență, „la bucuria prezentului” adăugându-se încrederea certitudinea viitorului”, ca și dorința „de a ne strânge mâinile și a păși împreună pe drumurile cunoașterii”.

Acum, când sărbătorim Centenarul Unirii Basarabiei cu România, se cuvine, în numele sacrificiilor unor întregi generații de cărturari și patrioți, să facem un legământ sacru: acela de a continua opera lor, de a întări și mai mult cooperarea între Academia Română și Academia de Științe a Republicii Moldova — înalte focare românești ale culturii și științei.

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT ROMANIA MAGNA !